

ОЗНАЙОМЛЕННЯ З УГОДО ПРО АСОЦІАЦІЮ

Передісторія

Відносини між ЄС і Україною спираються на Угоду про партнерство і співробітництво, що набула чинності 1998 року. На Паризькому саміті 2008 року лідери ЄС і України домовилися, що її замінить Угода про асоціацію. Переговори щодо неї було завершено 2011 року.

Угода про асоціацію між ЄС і Україною є першою з договорів нового покоління між Євросоюзом і країнами Східного партнерства та має всеосяжний, амбітний і новаторський характер. Переговори щодо неї розпочалися у березні 2007 року. У лютому 2008 року, після набуття Україною членства в СОТ, ЄС і Україна розпочали переговори про глибоку і всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ГВЗВТ) як ключового елементу Угоди про асоціацію.

На п'ятнадцятому саміті Україна-ЄС, який відбувся 19 грудня 2011 року, лідери Євросоюзу і Президент України заявили про досягнення взаєморозуміння щодо тексту Угоди про асоціацію.

30 березня 2012 року глави делегацій Європейського Союзу та України парафували текст Угоди про асоціацію, у тому числі й положення про створення ГВЗВТ. 19 липня 2012 року головні переговорники з торгових питань з обох сторін парафували частину Угоди, яка стосувалася безпосередньо створення ГВЗВТ. ЄС і Україна спільно зобов'язалися вжити подальших технічних кроків, необхідних для завершення укладення Угоди про асоціацію.

Політична асоціація та економічна інтеграція

Угода про асоціацію буде новим етапом у розвитку договірних відносин Україна-ЄС, який передбачає політичну асоціацію та економічну інтеграцію і відкриває шлях до подальших прогресивних перетворень. Угода забезпечує підтримання сторонами тісних і тривалих відносин на основі спільних цінностей у повній відповідності до демократичних принципів, верховенства права, належного державного управління, прав і фундаментальних свобод людини.

• **Широкий спектр галузевого співробітництва.** Амбітна та новаторська Угода – це чітко визначений спосіб використання динаміки відносин між Україною та ЄС для підтримки основних реформ, відновлення і зростання економіки, здійснення державного управління і галузевого співробітництва у близько 30 сферах, таких як енергетика, транспорт, захист довкілля, співпраця у сфері промисловості та малого і середнього бізнесу, соціальний розвиток і захист, рівноправ'я, захист прав споживачів, освіта, навчання і молодіжна політика, а також культурне співробітництво.

• **Торгівля і суміжні питання (ГВЗВТ).** Тісніша економічна інтеграція завдяки ГВЗВТ стане потужним стимулом до економічного зростання країни. Для цього планується наблизити законодавство, норми та стандарти України до тих, що є в ЄС. Як основний елемент Угоди про асоціацію глибока та всеохоплююча зона вільної торгівлі створюватиме можливості для бізнесу в ЄС і в Україні та сприятиме її економічній модернізації та інтеграції з ЄС. Це має призвести до підвищення стандартів продукції, кращого обслуговування громадян і, найголовніше, готовності ефективно конкурувати на міжнародних ринках.

• **Мобільність.** Угода визнає важливість запровадження, коли для цього настане час, безвізового режиму для громадян України за наявності умов для належного врегульованого та безпечного руху громадян.

ЗМІСТ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ

Угода про асоціацію між Україною та ЄС нараховує 1200 сторінок і складається з таких частин:

- **Преамбула** як вступна декларація до Угоди, що визначає її мету і базові засади.
- **Сім розділів**, таких як «Загальні принципи», «Політичне співробітництво і зовнішня політика та політика безпеки», «Юстиція, свобода і безпека», «Торгівля та суміжні питання (ГВЗВТ)», «Економічна та галузева співпраця», «Фінансове співробітництво та боротьба з шахрайством», а також інституційні, загальні та прикінцеві положення.
- **43 додатки**, у яких визначаються нормативні акти ЄС, що мають бути ухвалені до визначеної дати.
- **Три протоколи**.

Угода про асоціацію:

- Має на меті прискорити і поглибити політичні та економічні відносин між Україною та ЄС, а також забезпечити поступову інтеграцію України у внутрішній ринок ЄС, у тому числі завдяки створенню ГВЗВТ.
- Пропонує спосіб використання динаміки відносин між Україною та ЄС з особливою увагою до підтримки основних реформ, відновлення і зростання економіки, здійснення державного управління і галузевої співпраці.
- Визначає порядок денний реформ в Україні, який спирається на комплексну програму наближення українського законодавства до законодавства ЄС, що буде орієнтиром для всіх партнерів України у роботі та наданні підтримки.
- Переговори щодо Угоди про асоціацію проводилися у поєднанні з іншими питаннями. Так допомога ЄС Україні пов'язана з порядком денним реформ, що є результатом переговорів. Зокрема, важливою у цьому контексті є програма Всеохоплюючого інституційного розвитку.

Преамбула

У Преамбулі викладено найважливіші аспекти відносин між ЄС і Україною, зокрема й прагнення до тісних і тривалих відносин. Хоча Преамбула має необов'язковий вступний характер, вона містить значимі посилання на спільні цінності та визначає рамки всієї Угоди.

Преамбула також містить такі елементи:

- Посилання на спільні цінності, на які спирається ЄС, а саме, демократію, повагу до прав і основоположних свобод людини та верховенства права, що їх поділяє і Україна.
- Посилання на визнання України європейською державою, що має спільну історію та спільні цінності з країнами-членами ЄС.
- Посилання на євроінтеграційні прагнення України. ЄС вітає європейський вибір України, у тому числі зобов'язання розбудовувати сталу демократію та ринкову економіку.
- Визнання залежності політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС від стану реалізації Угоди про асоціацію, а також успіхів України у забезпеченні дотримання спільних цінностей, наближення до ЄС у політичному, економічному та правовому аспектах.

РОЗДІЛ I: Загальні принципи

У Розділі I визначено загальні принципи, що створять основу для внутрішніх і зовнішніх процедур асоціації між ЄС та Україною, а саме:

- Дотримання принципів демократії, прав і свобод людини, верховенства права.
- Забезпечення дотримання принципів суверенітету та територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності, а також боротьби з розповсюдженням зброї масового знищення.

Ключовими елементами підтримки та розширення відносин між ЄС і Україною, які утворюватимуть основу таких відносин, є принципи вільної ринкової економіки, належного державного управління, боротьби з корупцією та різними формами транснаціональної організованої злочинності й тероризмом, сприяння сталому розвитку та ефективним багатостороннім контактам.

РОЗДІЛ II: Політичний діалог і реформи, політична асоціація, співробітництво і зближення у сфері зовнішньої політики і політики безпеки

Цей розділ Угоди про асоціацію передбачає посилення політичного діалогу і співробітництва між ЄС і Україною з огляду на поступове зближення у сфері Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Спільної політики безпеки та оборони.

- Розділ II охоплює такі питання як цілі політичного діалогу, діалог і співробітництво щодо внутрішніх реформ, а також зовнішню політику та політику безпеки.

Угода передбачає низку форумів для проведення політичного діалогу. Саміт Україна-ЄС буде найвищим рівнем, на міністерському рівні діалог здійснюватиметься у рамках Ради з питань асоціації. Політичний діалог, поміж іншого, буде спрямовано на:

- поглиблення політичної асоціації, підвищення ефективності й рівня наближеності у сфері політики та безпеки;

- сприяння міжнародній стабільності й безпеці на основі ефективних багатосторонніх відносин;
 - посилення співробітництва і діалогу з питань міжнародної безпеки та кризового управління, зокрема для реагування на глобальні та регіональні виклики і ключові загрози;
 - посилення орієнтованого на результат практичного співробітництва для досягнення миру, безпеки і стабільності на європейському континенті;
 - підвищення рівня поваги до демократичних принципів, верховенства права і належного державного управління, прав і основоположних свобод людини, у тому числі права національних меншин, недопущення дискримінації людей, які належать до національних меншин, поваги до різноманіття, а також сприяння посиленню внутрішніх політичних реформ.
- Окрему статтю Розділу II присвячено Міжнародному кримінальному суду із закликом до співпраці між ЄС і Україною у забезпеченні миру та міжнародної справедливості шляхом ратифікації та впровадження Римського статуту Міжнародного кримінального суду і його відповідних інструментів.

Розділ III: Юстиція, свобода і безпека

Розділ III стосується таких питань як верховенство права та повага до прав людини, захист персональних даних, співробітництво у сфері міграції, надання притулку та прикордонного контролю, поведження з робітниками, мобільність робочої сили, рух осіб, відмивання грошей і фінансування тероризму, співпраця у боротьбі з незаконним обігом наркотиків, боротьба зі злочинністю та корупцією, співробітництво у боротьбі з тероризмом, а також співпраця у галузі права.

- У рамках Угоди про асоціацію ЄС та Україна зобов'язуються посилити діалог і співробітництво з питань міграції, надання притулку та прикордонного контролю.

Угода визнає важливість запровадження, коли для цього настане час, безвізового режиму для громадян України за наявності умов для належного врегульованого та безпечного руху громадян.

- Відображено зобов'язання щодо боротьби з організованою злочинністю та відмиванням грошей, скорочення пропозиції та попиту на заборонені наркотичні засоби й посилення співробітництва у боротьбі з тероризмом.
- Заявлено про бажання посилити соціально-культурні контакти.

Розділ IV: Торговельні та суміжні питання

ЄС є важливим торговельним партнером України, на якого припадає близько 34% її зовнішньої торгівлі (станом на 2012 рік). Тісніша економічна інтеграція у рамках ГВЗВТ буде потужним стимулом для економічного зростання країни. Як основний елемент Угоди про асоціацію, ГВЗВТ створюватиме можливості для бізнесу в ЄС і в Україні та сприятиме її реальній економічній модернізації та інтеграції з ЄС. Цей процес має сприяти підвищенню стандартів продукції, кращому обслуговуванню громадян і, найголовніше, готовності ефективно конкурувати на міжнародних ринках.

- Розділ IV Угоди про асоціацію щодо ГВЗВТ присвячено торгівлі та суміжним питанням. Передбачено, що глибока та всеохоплююча зона вільної торгівлі стане інструментом економічної інтеграції.

• У поєднанні з широким процесом наближення законодавства до стандартів ЄС ГВЗВТ забезпечить подальшу економічну інтеграцію у внутрішній ринок Європейського Союзу. Це означає ліквідацію майже всіх тарифів і бар'єрів у сфері торгівлі товарами, надання послуг і здійснення інвестицій (особливо в енергетичній галузі). Коли Україна прийме відповідні правила ЄС, останній надасть доступ до ринків. Наприклад, у таких галузях як державні закупівлі чи важка промисловість.

- ГВЗВТ забезпечить сприятливий клімат для економічних відносин між Україною та ЄС. Буде створено нові торговельні та інвестиційні можливості, стимулюватиметься конкуренція. Усе це є життєво важливим для реструктуризації та модернізації економіки. Що стосується наслідків скасування митних зборів після підписання ГВЗВТ, то досвід свідчить – ця короткострокова втрата повністю окупиться збільшенням доходів, що їх держава матиме від непрямих податків, які сплачуватимуть компанії завдяки новим можливостям ринку, а також загальному покращенню економічної ситуації. На додаток до коштів міжнародних фінансових організацій ЄС надавав або надаватиме підтримку бюджетних витрат на правові та інституційні реформи у пов'язаних з торгівлею сферах. ГВЗВТ забезпечить зниження тарифів, завдяки чому суб'єкти підприємницької діяльності з обох сторін зможуть економити приблизно 750 млн. євро на рік (за умови скасування більшості мит).

Розділ V: Економічне та галузеве співробітництво

Розділ V складається з 28 глав, що стосуються енергетичної співпраці, макроекономічного співробітництва, управління державними фінансами, оподаткування, статистики, екології, транспорту, співробітництва у космічній сфері, науково-технічної співпраці, промислової політики та політики підприємств, видобувної та металургійної промисловості, фінансових послуг, корпоративного права, корпоративного управління, бухгалтерського обліку й аудиту, інформаційного суспільства, аудіовізуальної політики, туризму, сільського господарства та розвитку сільських територій, рибальства і морської політики, річки Дунай, захисту прав споживачів, співробітництва у сфері зайнятості, соціальної політики та політики рівних можливостей, охорони здоров'я, освіти, навчання і молоді, культури, спорту і фізичної активності, громадянського суспільства, транскордонного та регіонального співробітництва, участі у проектах і програмах європейських агенцій на основі поступового наближення законодавства України до правил ЄС, а також, де доцільно, до міжнародних норм і стандартів.

Розділ VI: Фінансове співробітництво і боротьба з шахрайством

Європейський Союз і країни-члени ЄС залишаються найбільшим донором України: починаючи з 1991 року надана лише Європейським Союзом допомога становить понад 3 млрд. євро.

Протягом 2011-2013 років в рамках Європейської політики сусідства Україні було надано 470 млн. євро. Ці кошти спрямовано на підтримку заходів у трьох пріоритетних сферах: належне державне управління і верховенство права, забезпечення набуття чинності Угодою про асоціацію і сталий розвиток, у тому числі у сфері енергетики та охорони довкілля. Сума включала фінансування програми Всеохоплюючого інституційного розвитку у рамках Східного партнерства (43,37 млн. євро). Вона покликана покращити адміністративну спроможність країн-партнерів та їхню сумісність з інституціями ЄС. Наприклад, за допомогою програми *Twining*, професійного навчання та стажування персоналу.

- Україна зможе отримати переваги від фінансової допомоги ЄС завдяки існуючим механізмам та інструментам фінансування для досягнення цілей Угоди про асоціацію.
- Майбутні пріоритетні сфери фінансової допомоги ЄС Україні визначатимуться у відповідних індикативних програмах, що відображатимуть узгоджені ЄС і Україною пріоритети політики. Індикативні суми допомоги враховуватимуть потреби України, можливості галузі та стан проведення реформ.
- Допомога ЄС реалізовуватиметься у тісному співробітництві та координації з іншими країнами-донорами, організаціями-донорами та міжнародними фінансовими організаціями, а також відповідно до світових принципів ефективності допомоги. Інвестиції міжнародних фінансових організацій можуть бути збільшені за допомогою Інвестиційного фонду сусідства, в якому має право брати участь Україна. Цей фонд покликаний мобілізувати додаткові кошти для покриття інвестиційних потреб України на розбудову транспортної та енергетичної інфраструктури, забезпечення охорони довкілля і вирішення соціальних питань (наприклад, будівництва шкіл або лікарень).
- Угода передбачає, що ЄС і Україна застосовуватимуть ефективні заходи для недопущення шахрайства, корупції та будь-яких інших незаконних дій, а також боротьбу з ними.

Розділ VII: Інституційні, загальні та прикінцеві положення

Угода про асоціацію передбачає спеціальне інституційне забезпечення відносин ЄС та України.

- Проводитиметься Саміт ЄС-Україна, що забезпечуватиме діалог найвищого рівня і платформу для зустрічей президентів.
- На міністерському рівні діалог проходитиме у рамках Ради з питань асоціації, яка зможе проводити зустрічі у будь-якому форматі. Рада з питань асоціації буде уповноважена приймати обов'язкові до виконання рішення.
- Допомогу Раді з питань асоціації у виконанні її обов'язків надаватиме Комітет з питань асоціації, у рамках якого буде створено підкомітети з галузевого співробітництва. На зустрічах в особливому форматі Комітет з питань асоціації розглядатиме конкретні питання ГВЗВТ.
- Угода про асоціацію передбачає і парламентську співпрацю, зокрема шляхом створення Парламентського комітету з питань асоціації, який забезпечить майданчик для зустрічей та обміну думками депутатів Європейського Парламенту та Верховної Ради України.
- Угода про асоціацію також сприятиме проведенню регулярних зустрічей з представниками громадянського суспільства. Для цього буде створено Платформу громадянського суспільства, яка матиме змогу надавати рекомендації Раді з питань асоціації.

Для забезпечення належного виконання текст Угоди містить такі загальні та прикінцеві положення:

- Одне з ключових положень, на яке спирається Угода про асоціацію, визначає засади поступового наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС. Встановлюються конкретні терміни для узгодження українського законодавства з відповідним законодавством Євросоюзу, які коливаються у межах від 2 до 10 років після набуття Угодою чинності.
- Угода передбачає концепцію динамічного зближення, оскільки законодавство ЄС не є статичним і постійно розвивається. Тому процес наближення матиме динамічний характер, а його темп повинен відповідати основним реформам в ЄС, але пропорційно здатності України реалізовувати таке наближення.
- Для перевірки виконання встановлених зобов'язань Угода містить спеціальні положення щодо здійснення моніторингу, який у цьому контексті означає контроль застосування і реалізації Угоди про асоціацію. Це означає здійснення постійного оцінювання стану виконання і реалізації заходів та зобов'язань, передбачених Угодою. Процес моніторингу є особливо важливим для ГВЗВТ, оскільки його позитивний результат буде передумовою подальшого відкриття ринків для українських гравців.
- Моніторинг включатиме оцінку наближення законодавства України до законів ЄС (і там, де доцільно, до міжнародних інструментів) відповідно до Угоди про асоціацію.
- Угода передбачає і механізм вирішення спорів, який використовуватиметься у разі невиконання котроюсь зі сторін своїх зобов'язань. У частині ГВЗВТ передбачено додатковий обов'язковий механізм вирішення пов'язаних з торгівлею спорів у вигляді спеціального протоколу, який спирається на традиційний спосіб вирішення спорів у рамках СОТ.
- Термін дії Угоди про асоціацію між ЄС і Україною необмежений. Водночас протягом п'яти років сторони проведуть комплексний аналіз досягнення цілей Угоди.

Угоду про асоціацію буде перекладено 24 мовами ЄС і українською мовою.

